

NALEZINGEN EN VERBETERINGEN

OP

PADTBRUGGES REISJOURNAAL.

Door eene buitenlandsche reis kon ik niet de drukproeven van dit journaal en van de door mij daarbij gevoegde inleiding en noten nalezen. Dientengevolge zijn vooral in deze toevoegsels van mijne hand zeer zinstorende drukfouten blijven staan, die ter voorkoming van misverstand hier moeten worden aangewezen. Van deze gelegenheid maak ik tevens gebruik ter nadere verklaring van enkele verouderde namen of woorden, waarover een voortgezet onderzoek mij beter licht verschaft heeft, alsook tot verbetering van grove drukfeilen in het journaal, waarvoor ik het origineel op het rijksarchief nogmaals met den heer Leupe heb vergeleken.

Vooraf eene opmerking over de spelling der eigennamen. Voor die in het journaal is de spelling van het origineel behouden, ook waar dezelfde naam soms verschillend geschreven is; daarentegen volgden wij in onze toevoegsels de spelling der op dit gebied meest bevoegde deskundigen, bepaaldelijk, wat de Minahassa en de nabij gelegen landstreken betreft, die der zendelingen. In de nu en dan door ons bij het journaal gevoegde en niet onder ons oog afgedrukte noten is die regel niet altijd in het oog gehouden, zoodat men, waar zulks het geval niet zijn mogt,

voor <i>Boelang-Itam</i>	moet lezen <i>Bolang-Itam</i> ,
" <i>Kaudipan</i>	" " <i>Kaidipan</i> ,
" <i>Kandhar</i> of <i>Kandahar</i>	" " <i>Kandahr</i> ,
" <i>Manganitoe</i>	" " <i>Mangenitoe</i> ,
en " <i>Tagulanda</i>	" " <i>Tagoelandang</i> .

In de verwijzingen naar Valentijns werk is meestal niet alleen deel en bladzijde, maar ook de door verschillende pagineering onderscheiden afdeeling van ieder deel opgegeven: uit den aard der zaak zijn echter de meeste dier aanhalingen uit

de beschrijving en geschiedenis der Molukken, waarbij nu en dan verzuimd is op te teekenen, dat die uit het tweede stuk van het eerste deel genomen zijn. Overal waar dus alleen naar Valentijn D. I. verwezen wordt, zoeken men dit citaat in deel I B. Bij de hier volgende verbeteringen is steeds aangewezen, welke bij de noten behooren en geldt de telling der regels, zoo van het hoofd als van den voet der bladzijde, alleen den tekst.

R. A.

- bl. 100 regel 13 v. o. *Italiaanschen* lees *Italiaansche*.
 » 102 noot regel 6 *eene nieuwe parel* lees *deze nieuwe parel*.
 » 105 noot 1 *Talucco* lees *Tolucco*.
 » 106 reg. 1 *Terlocco* lees *Terlucco*.
 » 106 noot 2 *Aquilama* lees *Aquilamo*.
 » 106 noot 3 *Toseko* lees *Toseho*.
 » 107 reg. 9 en 109 reg. 12 *Tobaresen* zijn bewoners van het distrikt Toebaroe op Ternataansch-Halmaheira.
 bl. 108 reg. 8 *met een goeden raad geven* lees *meteen goeden raad geven*.
 » 109 reg. 15 v. o. *Kay Tehila* lees *Kaytchila*, een in de Molukken veel gebruikte titel, die blijkens de bijlagen van dit journaal (bl. 277, 313 en 315) ook gevoerd werd door den koning van Taboekan, den vorst van Woena en door sultan Amsterdam.
 bl. 109 reg. 8 v. o. *arnozijn*, in het Fransch *armousine*, eene soort van dunne zijde.
 bl. 112 noot 1 *Laboema* lees *Laboeha*.
 » 112 » 3 moet zijn noot 4 en omgekeerd.
 » 113 » *Martyoran* lees *Marigoran*.
 » 114 » 2 *Tandjang* lees *Tandjong*.
 » 115 » *Goegoegoe* lees *Djoegoegoe*.
 » » » *Balaän* lees *Bolaän*.
 » 116 reg. 2 v. o. *Golo* lees *Gola*.
 » » » 4 v. o. *Taqwilu Sala* lees *Taywila Jala*.
 » 117 eerste noot, laatste regel *Mandancezen* lees *Mandhareezen*.
 » 118 noot 3 *Tarbak* lees *Tawali* of *Tabali*.
 » » » *Boewal* lees *Boewool* of *Bwool*.
 » » » *Tontala* lees *Tontoli*.
 » 119 reg. 2 *Sala* is blijkens bl. 141 de boete of vergoeding voor een bloedschuld.
 bl. 119 noot *Passang* lees *Passan*.
 » 120 noot 2 *Caudebei* lees *Caudebec*.
 » 122 noot 1 *Martinus* lees *Maurits*.
 » 123 reg. 17 *ontschuldige* lees *ontschuldiging*.
 » 124 noot 1 *processie* lees *processio*.
 » 125 reg. 1 *meeder* lees *meerder*.
 » 125 reg. 18 *Gorantaalders* lees *Gorontaalders*.
 » 126 noot 1. Hier moeten de woorden *zes mijlen* wegvallen en dit worden bijgevoegd: Valentijn vermeldt (D. I. B. bl. 82), dat het eiland Boeton zijn naam ontleent aan de hoofdnegorij, die eigenlijk Boliq heet, maar bij de Ternatanen Boenton, welk woord in hunne taal *markt* beteekent.